

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Гуржій Анни Валеріївни на дисертацію Стрельченка Анатолія Миколайовича «Адміністративно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням», підготовленої на здобуття ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та адміністративний процес; фінансове право; інформаційне право.

Актуальність обраної теми дослідження. В умовах підвищеної небезпеки, яку спричинюють активні бойові дії в Україні актуальність обраної теми «Адміністративно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» виявляється досить високою в сучасному контексті. Україна є демократичною та соціально-спрямованою державою, яка навіть під час активних бойових дій активно спрямовує свої зусилля у напрямку європейської та євроатлантичної інтеграції, що забезпечуватиме її розвиток та процвітання. Попри це, цьому зашкоджує низка загроз як зовнішнього так і внутрішнього характеру, що загрожує не лише військовому контингенту, але у усьому цивільному населенню. Такими загрозами є активна збройна агресія з боку російської федерації, проживання цивільного населення на окупованих територіях та інші їх види, від яких необхідно здійснювати ефективний захист. Нажаль усі ці негативні процеси, які впливають на життя та здоров'я громадян, призводять до економічної та демографічної кризи через зменшення людського потенціалу. Відповідно, в останні роки, усі ці загрози збільшуються, стають значно небезпечнішими, непередбачуваними і, відповідно, потребують активної реакції на ці виклики безпосередньо й суспільства. Відповідно, зазначене вище спонукає законодавця та правників до створення ефективного та дієвого адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням, що є складовою частиною національної безпеки України. Від ефективної

роботи держави та всіх її інститутів із адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням залежить подальший розвиток економіки, політики та суспільства України, а також її конкурентоспроможність на світовій геополітичній та економічній арені. За останні роки законодавча влада зробила низку важливих кроків у напрямку забезпечення належного функціонування адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту в цілому, що знайшло своє відображення у низці національних стратегій, концепцій та програм. Однак ця діяльність не завжди була якісною та системною і вона залишала поза увагою цивільне населення, яке теж потерпає від різних загроз та потребує відповідного захисту.

На сьогоднішній день до цієї тематики проявляється підвищена увага та інтерес. Саме цивільні громадяни України опинилося поза межею захисту їх особистого життя та здоров'я. Відповідно, науковим підґрунтям роботи посідає безпосереднє забезпечення національної безпеки України через призму особистого захисту цивільного населення і щоденно потребують якісного та ефективного захисту різноманітними засобами захисту.

Представлену проблематику частково досліджувала значна кількість вітчизняних дослідників у сфері адміністративно-правової доктрини, але вони лише частково її характеризували, та залишили поза увагою забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільне населення, що й спонукало до такого ґрунтовного дослідження. Активні дії з боку Росії лише загострило проблему та підштовхнуло дослідників в умовах військових активних дій дослідити комплексно цю проблематику та виокремити напрямки її удосконалення.

Відповідно, актуальність теми дисертаційного дослідження Стрельченка Анатолія Миколайовича та поставлених ним завдань не викликає сумнівів.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження відповідає як державним, так і відомчим пріоритетам адміністративно-

правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням.

Напрямок дисертаційного дослідження обумовлюється ще й тим, що дане дисертаційне дослідження виконане відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11.08.2021 № 347/2021; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020; Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02.06.2021 № 225/2021; Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, затвердженої Указом Президента України від 20.08.2021 № 372/2021; Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25.03.2021 № 121/2021; Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої Указом Президента України від 26.08.2021 № 448/2021; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023-2027 року, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 237/2023; Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019-2023 рр., затверджених Постановою президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року № 30; Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженою Наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454.

Треба зауважити, що існують підстави для підтвердження того, що дисертаційне дослідження Стрельченка Анатолія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» має комплексний характер, важливе теоретико-прикладне значення для вдосконалення діяльності суб'єктів публічної адміністрації органів виконавчої влади та

відповідних органів забезпечення цивільного захисту населення, а отже, й безперечно високий рівень актуальності.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використане широке коло наукових джерел, а також результати вивчення значного масиву емпіричного матеріалу. Примітно, що автором використовувались джерела не лише адміністративного спрямування – окремі аспекти визначеної проблематики досліджувались на основі джерел з адміністративного, військового права та цивільної безпеки.

Високим є теоретичний рівень викладу матеріалу, автор вдало застосував різноманітні методи наукового пізнання, ґрунтовно проаналізував законодавчі акти, коректно полемізував з іншими вченими, аргументовано обстоював власну позицію, на підставі чого сформував теоретичні висновки та практичні рекомендації, що є вагомим внеском у науку адміністративного права і мають достатній ступінь наукової новизни. Переважна більшість висновків та пропозицій дисертанта заслуговують на схвалення та підтримку.

Достовірність отриманих у дослідженні результатів підтверджується в тому числі ґрунтовною емпіричною базою, що включає результати опитування 660 респондентів серед цивільного населення у Київській, Запорізькій, Хмельницькій, Одеській та Миколаївській областях та правова публіцистика.

В цілому дисертаційне дослідження Стрельченка А.М. відрізняється аргументованістю та достатньою обґрунтованістю пропонованих висновків, що підтверджено належними інформаційними даними.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням.

У дисертаційній роботі вперше:

вперше:

- охарактеризовано історичні періоди становлення та розвитку адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням, зокрема: 1) період Стародавнього світу (пр. 4 млн. років тому – V ст. н.е.); 2) період Середньовіччя (V ст. н.е. - XV ст. н.е.); 3) період Нової історії (XV ст. н.е.- кінець XIX ст. н.е.); 4) період Новітньої історії (20 ст. н.е. до сьогодення) та виокремлено характерні ознаки зазначених періодів;

- обґрунтовано, що адміністративно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням - це сукупність адміністративно-правових норм, гарантій, засобів та методів публічного адміністрування, які використовуються органами державної влади для забезпечення та підтримання стану захищеності життя і здоров'я людини, її особистої недоторканості, при якому гарантується право кожної людини на здорову та безпечну життєдіяльність у суспільстві за умови забезпечення та гарантування їм індивідуального захисту;

- визначено, що принципи адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням – це основоположні ідеї на яких базується діяльність суб'єктів владних повноважень щодо забезпечення права громадян на використання засобів індивідуального бронезахисту для збереження здоров'я і життя як окремої людини так і всього суспільства в цілому;

- класифіковано принципи адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням на принципи наукового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням (принцип відповідності між теорією та практикою; принцип об'єктивності; принцип всебічності наукового забезпечення; принцип детермінізму й діалектичного розвитку; принцип реальності та економічності); адміністративні принципи забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням (принцип пріоритету прав та свобод людини і громадянина; верховенства

права; принцип рівності; принципу демократизму правотворчості й реалізації права тощо); характерологічні принципи забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням (принцип пріоритету захисту життя та здоров'я; принцип доступності; принцип відповідності стандартам якості; принцип простоти використання; принцип оперативного постачання; принцип цільового розподілення; принцип інформування та навчання щодо використання; принцип психологічної підтримки; принцип економічної ефективності; принцип ефективної співпраці з міжнародними організаціями; принцип безпеки; принцип безперервного контролю та нагляду з боку державних органів і принцип милітаризму;

- доведено, що правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням – це компетентна діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, яка полягає у видачі правових норм та приписів, обов'язкових до виконання, спрямована на проведення заходів щодо використання засобів індивідуального захисту цивільним населенням у процесі реалізації наданих їм повноважень;

- аргументовано, що механізм адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту - це взаємопов'язана сукупність організаційно-правових та фінансово-економічних інструментів, правових заходів, способів та методів, які використовуються державою задля забезпечення належного функціонування та розвитку суспільних відносин у сфері адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту з метою захисту життя та здоров'я громадян та забезпечення законності і правопорядку в суспільстві;

- сформульовано систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням як сукупність суб'єктів публічного адміністрування, які визначають та організують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту населення за допомогою адміністративно-правових засобів, способів, методів та відповідних процедур;

- визначено та охарактеризовано основні напрямки ефективності адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням, зокрема: перший напрямок вдосконалення нормативно-правової бази; другий напрямок це чіткий контроль за обігом засобів індивідуального бронезахисту; третій напрямок є формування чіткої системи розподілу засобів бронезахисту; четвертий напрямок удосконалення є підвищення доступності засобів бронезахисту; п'ятий напрямок ефективності є фінансова доступність засобів індивідуального бронезахисту; шостий напрямок є налагодження власного виробництва та постачання, яке допоможе уникнути дефіциту в умовах зростання попиту під час кризових ситуацій не лише серед військової категорії осіб, але й для цивільного населення; сьомий напрямок є рівномірний розподіл та логістика; восьмий напрямок є інформаційна доступність; дев'ятий напрямок ефективності є пріоритетність для груп ризику, що передбачає забезпечення доступності засобів індивідуального бронезахисту для особливо вразливих груп населення, які перебувають під найбільшою загрозою; десятий напрямок ефективності є контроль за цінами і боротьба зі спекуляціями; одинадцятий напрямок ефективності адміністративно-правового забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення є співпраця з міжнародними організаціями та партнерами, яка полягає у активному залученні міжнародних організацій та інших країн для забезпечення доступності засобів індивідуального бронезахисту тощо;

удосконалено:

- адміністративно-правове забезпечення, яке треба розуміти як основоположні ідеї та засади діяльності суб'єктів владних повноважень щодо регулювання правовідносин у сфері використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням, які полягають у прийнятті нормативних актів та впровадженні механізмів їх реалізації для забезпечення прав і свобод людини та громадянина, задоволення їх потреб під час використання засобів

індивідуального бронезахисту, а також для функціонування умов безпеки для громадянського суспільства та держави;

- класифікацію нормативно-правового регулювання забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільним населенням за належними рівнями: I рівень – конституційний; II рівень – законодавчий; III рівень – нормативний; IV рівень – відомчий та здійснено його ґрунтовну характеристику;

- систематизацію суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням можуть за наступними критеріями: 1) за порядком формування; 2) за предметною компетенцією та повноваженнями: а) органи загальної компетенції; б) органи (організації) зі особливими повноваженнями;

дістали подальшого розвитку:

- структурні елементи адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням, до яких віднесено: адміністративно-правові норми; суб'єкти взаємовідносин (суб'єкти владних повноважень та суб'єкти використання засобів індивідуального бронезахисту); акти застосування норм права, об'єкт правовідносин; способи, форми, методи та засоби реалізації адміністративно-правового забезпечення;

- понятійні категорії «принципи», «принципи забезпечення», «забезпечення», «адміністративно-правове забезпечення», «механізм», «механізм забезпечення» тощо;

- механізм адміністративно-правового забезпечення як взаємопов'язана сукупність правових інструментів, заходів, способів та методів, які використовуються з метою забезпечення функціонування та розвитку суспільних відносин у відповідній сфері публічного адміністрування;

- система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення, яку запропоновано визначати як систему органів публічного адміністрування, котра за допомогою правових інструментів реалізовує свою діяльність, що

спрямована на забезпечення прав, свобод та законних інтересів об'єктів правовідносин.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у 14 наукових публікаціях, серед яких сімох статтях у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному виданні та 7 тезах доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Окремі положення дисертаційної роботи впроваджені у практичну діяльність закладів забезпечення цивільної безпеки населення, Міністерство оборони України та національної безпеки України, науково-дослідну роботу, практичну діяльність та освітній процес.

Достатньо обґрунтованою та логічною є структура дисертації, яка є послідовною, раціональною, зумовленою предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (203 найменувань на 21 сторінках) і чотирьох додатків. Повний обсяг дисертації становить 246 сторінок, з них обсяг основного тексту – 223 сторінки.

У *вступі* автором чітко та логічно обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені проблемні питання, охарактеризовано необхідність розв'язання суперечностей, які зумовлюють актуальність дослідження. Автор представив мету, об'єкт, предмет дослідження, сформував основні завдання, визначив методологічні та теоретичні основи, охарактеризував методи дослідження, розкрив наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, представив відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, а також вказав структуру та обсяг дисертації.

У *підрозділі 1.1. «Генезис та становлення та розвиток адміністративно-правового забезпечення використання засобів*

індивідуального бронезахисту» на підставі ґрунтового аналізу історичних джерел, законодавчих, нормативно-правових актів, а також правозастосовного досвіду сформовано періодизацію щодо становлення та розвитку сфери забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення. Сформовано історичні періоди становлення та розвитку сфери адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням: 1) період Стародавнього світу (пр. 4 млн. років тому - V ст. н.е.); 2) період Середньовіччя (V ст. н.е.- XV ст. н.е.); 3) період Нової історії (XV ст. н.е.- кінець XIX ст. н.е.); 4) період Новітньої історії (XXст. н.е до сьогодні), ґрунтовно охарактеризовано кожен період та виокремлено їх особливості.

У підрозділі 1.2. *«Поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням»* запропоновано авторське визначення поняття *«адміністративно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням як врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність владних суб'єктів спрямована на забезпечення та підтримання стану захищеності життя і здоров'я людини та її особистої недоторканості»*, а також виокремлено його особливості: реалізується на основі відповідної сукупності адміністративно-правових норм, гарантій, засобів та методів; реалізують уповноважені органи публічної адміністрації; застосовуються для забезпечення та підтримання стану захищеності життя і здоров'я людини, особистої недоторканості, за якого гарантується право кожної людини на здорову та безпечну життєдіяльність у суспільстві; наявні необхідні умови для забезпечення та гарантування індивідуального захисту. Визначено, що адміністративно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням полягає у створенні стабільної основи підтримання стану захищеності здоров'я та життя людини та громадянина через систему нормативного адміністративно-правового забезпечення,

організаційно-правових та процедурних гарантій особистої безпеки кожної особи.

У підрозділі 1.3. «Принципи адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» розкрито сутність та ієрархічне місце досліджуваних принципів та здійснено їх класифікацію та характеристику. Доведено, що забезпечення цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту в умовах війни чи інших надзвичайних ситуацій ґрунтується на певних принципах, що спрямовані на максимальну ефективність та безпеку. Основні принципи забезпечення індивідуальним бронезахистом цивільних осіб включають такі як: принцип пріоритету захисту життя та здоров'я, найважливішим завданням якого є збереження життя та здоров'я цивільних громадян, особливо тих, хто перебуває в зонах бойових дій чи під загрозою обстрілів. Ці засоби повинні бути доступними для найбільш вразливих категорій населення, включаючи жінок, дітей, людей похилого віку, а також тих, хто виконує важливі функції, наприклад, медиків чи рятувальників. Відповідно, принцип доступності, включає у себе те, що засоби індивідуального бронезахисту повинні бути доступними за ціною та в достатній кількості для усіх верств населення, що свідчить про доцільність впровадження державної підтримки та участі благодійних організацій у постачанні таких засобів для тих, хто не може самостійно придбати їх. Держава повинна забезпечувати певні субсидії або безкоштовне розповсюдження засобів індивідуального бронезахисту серед найуразливіших категорій громадян (цю позицію підтримали понад 89% респондентів). Сформовано особливе місце для принципу відповідності стандартам якості, на основі яких має забезпечуватися ефективний захист усіх верств населення (актуальність такої позиції підтримали 65% респондентів). Для цього важливо, щоб засоби індивідуального бронезахисту пройшли сертифікацію відповідно до міжнародних або національних стандартів безпеки. Недотримання цих стандартів може призвести до неефективного захисту та створення додаткових ризиків. Вагомим місцем у системі

принципів займає принцип простоти використання засобів індивідуального бронезахисту, на основі якого використання такого роду засобів має бути легкими та не вимагати спеціальної підготовки. Для цивільних осіб важливо, щоб бронезилети та інші засоби були інтуїтивно зрозумілими, легко одягалися та не створювали дискомфорту, що дозволить знизити ризик неправильного використання у стресових ситуаціях (цю позицію підтримали 86% респондентів). Відповідно, забезпечення цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту в умовах сучасних викликів є надзвичайно важливим для збереження життя та здоров'я людей. Дотримання вищезазначених принципів допоможе ефективніше організувати процес надання засобів індивідуального бронезахисту, знизити ризики та зберегти життєво важливі ресурси в кризових ситуаціях.

У підрозділі 2.1. «Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» присвячено дослідженню механізму адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням. Обґрунтовано, що ця система зосереджена на забезпечення цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту у період активних бойових дій та інших ризиків. Вона має на меті ефективно відповідати на потреби та виклики, пов'язані із забезпеченням цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту у складних воєнних та інших надзвичайних умовах, забезпечуючи захист прав особи на захист її особистого життя та здоров'я цієї категорії громадян. Доведено, що елементи адміністративно-правового забезпечення застосування заходів індивідуального бронезахисту характеризуються багатогранністю та різноманітністю за своєю природною сутністю, і їх запропоновано класифікувати у наступні групи: нормативно-правові; інституційно-правові; діяльнісно-правові та організаційно-правові. Підсумовано, що ефективне функціонування механізму адміністративно-правового забезпечення засобів індивідуального захисту практично неможливе без належного

функціонування кожного з визначених нами елементів. Саме тому, важливим напрямом діяльності держави є забезпечення належного функціонування цього механізму.

У підрозділі 2.2. «Нормативно-правове регулювання адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» визначено поняття «нормативно-правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням». Встановлено, що нормативно-правове регулювання адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням характеризується розробкою правових норм, імплементацією соціальних гарантій, адаптацією законодавства до умов особливого періоду з метою забезпечення цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту, врахування викликів та потреб, гарантування захисту життя та здоров'я цієї категорії громадян. У результаті проведеного аналізу законодавства щодо забезпечення засобами індивідуального бронезахисту необхідно доповнити Розділ VI «Фінансування та матеріально-технічне забезпечення національного спротиву» Закону України «Про основи національного спротиву» доповнити п. 3.1. наступного змісту: «Забезпечення добровольчих формувань територіальних громад засобами індивідуального бронезахисту», який забезпечить належне матеріально-технічне забезпечення, в тому числі й засобами індивідуального бронезахисту, з метою захисту здоров'я та збереження життя добровольчі формування територіальних громад, що залишено поза увагою законодавця.

У підрозділі 2.3. «Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» визначено, класифіковано та охарактеризовано суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням. Доведено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням складається із суб'єктів управління, які визначають та

організують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту населення за допомогою адміністративно-правових засобів, способів, методів та відповідних процедур. Обґрунтовано, що адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням визначено як сукупність встановлених нормами адміністративного права прав, обов'язків та відповідальності, реалізація яких спрямована на досягнення високого рівня забезпечення національної безпеки країни через ефективний цивільний захист населення засобами індивідуального бронезахисту. Аргументовано, що система суб'єктів забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням є важливим елементом механізму забезпечення національної безпеки держави в цілому, оскільки саме ці суб'єкти реалізують завдання та функції, обумовлені необхідністю їх досягнення.

Розділ 3. «Ефективність адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» складається із двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Міжнародний досвід адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» вказано, що нормативно передбачено у Конституції США захист засобами індивідуального бронезахисту усіх цивільних осіб на вільних засадах їх вільне застосування та зберігання. Відповідно, усі цивільні громадяни, працівники правоохоронних органів та інші громадяни мають право вільно купувати засоби індивідуального бронезахисту, використовувати їх у власних цілях та зберігати у домашніх умовах, без спеціальних умов. Разом з тим, досить вагоме значення у адміністративно-правовому забезпеченні використання засобами бронезахисту цивільного населення в Естонії має Концепцію національної безпеки Естонії, яка була опублікована на початку 2023 року. Саме ця Концепція встановлює цілі й принципи політики національної безпеки Естонії, а також характеризує середовище безпеки та

визначає напрямок національної політики Естонії. Основною метою Концепції є захист існування Естонської держави і її народу, в тому числі й цивільного населення за допомогою засобів індивідуального бронезахисту. Аргументовано, що Естонія вважається досить обороноздатною країною, яка постійно працює над удосконаленням національної безпеки та оборони. Вони підвищили витрати на оборону до історично високого рівня. Визначено, що витрати Естонії на оборону, в тому числі й на засоби індивідуального захисту населення, в 2023 році перевищили 1 млрд. євро з 2,85% ВВП, у 2024 році перевищили уже 2 млрд. євро. У 2022 році Естонія додатково виділила понад 1,2 млрд. євро на військову оборону, у 2023 році – 2,2 млрд. євро, у 2024 році – 2,8 млрд. євро». Разом з тим, збільшення витрат на обороноздатність Естонії досягають історично високого рівня: у 2022 р. такі витрати становили 2,34 % ВВП; у 2023 р. – 2,73 % ВВП; на 2024 р. вони перевищать 3 % ВВП (на оборону в ЄР на поточний рік виділено 1,33 млрд євро). Відзначено, що забезпечення цивільного населення засобами бронезахисту є важливою проблематикою національної безпеки у сучасному світі, особливо під час активних військових конфліктів та інших надзвичайних ситуацій. Із проведеного аналізу наукових позицій та законодавства світових країн відзначено, що міжнародні організації, уряди і неурядові організації працюють над забезпеченням цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту через гуманітарні програми, підтримку урядів і міжнародне співробітництво. Відповідно, Україні потрібно забезпечувати цивільне населення засобами індивідуального бронезахисту на основні міжнародних ініціатив та пропозиції (пропозицію підтримали 67% респондентів).

У підрозділі 3.2. «Напрямки удосконалення адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням» виокремлено, на основі вивчення міжнародного досвіду та законодавчого його врегулювання, одинадцять напрямків удосконалення адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням. Аргументовано, що

після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України набуло актуальності забезпечення цивільного населення засобами індивідуального бронезахисту, які і принесли низку проблем та потребували вирішення. Виокремлено низку проблем, на вирішення яких автор спрямував напрямки їх удосконалення, зокрема: недостатність нормативно-правового регулювання щодо ефективного забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення; недоступність засобів бронезахисту через високі ціни; нестача внутрішнього виробництва засобів індивідуального бронезахисту в Україні; нестача засобів індивідуального бронезахисту, яка виникає через неефективну логістику та особливий розподіл таких засобів; неналежна якість засобів індивідуального бронезахисту та підробки на зразок відомих виробників; недостатність навичок використання засобів індивідуального захисту тощо. Запропоновані напрямки удосконалення адміністративно-правового забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення є важливим аспектом правової системи, особливо в умовах збройних конфліктів або підвищених ризиків для безпеки громадян. Для покращення адміністративно-правового захисту засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення необхідно застосовувати запропоновані напрямки ефективності з боку держави та її органів, які мають мати відповідне спрямування та наділені відповідними повноваженнями щодо забезпечення безпеки країни та її населення.

Хотілося б окремо відзначити наявність значної кількості прикладів щодо адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням у всіх підрозділах дисертаційного дослідження А.М. Стрельченка. Даний факт, на моє переконання, свідчить про суттєву практичну складову проведеної наукової роботи та про високий рівень достовірності отриманих автором результатів.

Висновки дисертації формулюють основні наукові положення та одержані результати дослідження, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково

обґрунтованих рекомендацій щодо адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населення.

У представленому науковому дослідженні наявна вагомий рівень апробації його матеріалів. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено у фахових українських, міжнародних виданнях, на міжнародних та всеукраїнських конференціях та круглих столах.

Таким чином, треба відзначити, що дисертаційна робота А.М. Стрельченка справляє позитивне враження, оскільки автор продемонструвавши такі риси вченого, як працездатність та наполегливість, сформував цілісне й обґрунтоване уявлення про сучасний стан і перспективи адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населення.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Дисертаційне дослідження є вкрай актуальним та містить численні здобутки та позитивні аспекти наукової позиції, загалом рецензовану роботу оцінюю позитивно, але, вважаю за доцільне, зосередити увагу на *окремих дискусійних положеннях*, які, не впливають на загальну оцінку роботи, але потребують додаткової аргументації під час захисту дисертації, зокрема:

1. На стор. 132 дисертаційного дослідження відзначено, що «структурою механізму адміністративно-правового забезпечення застосування заходів індивідуального бронезахисту доцільно розуміти сукупність взаємозв'язаних та взаємозалежних адміністративно-правових елементів, яка утворює певну цілісність і визначає організацію, функціонування та розвиток системи забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення». Позиція автора не викликає сумнівів. Попри це хотілося більш чітко почути Вашу позицію що саме включено до власне до механізму адміністративно-правового забезпечення застосування заходів індивідуального бронезахисту? Обґрунтуйте будь-ласка Вашу пропозицію.

2. У підрозділі 3.2. Вами здійснена ґрунтовна класифікація та її характеристика одинадцяти напрямків удосконалення адміністративно-

правового забезпечення засобами індивідуального бронезахисту цивільного населення, що є досить вагомим внеском у наукову діяльність досліджуваної сфери. Однак у мене викинуло запитання, що саме Вами вкладено у другий напрямок чіткого контроль за обігом засобів індивідуального бронезахисту?

3. Вами у дисертаційному дослідженні у рубриці «удосконалено» запропоновано поняття «правове забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту». Хотілося би більш ґрунтовно почути авторську позицію щодо даного трактування.

Проте, зазначені вище зауваження в цілому не впливають на високу позитивну оцінку роботи, оскільки спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації надзвичайно актуальна, сформульовані автором висновки й рекомендації є достатньо аргументованими, вирізняються науковою новизною і мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених автором досліджень. Отримані А.М. Стрельченко нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення як для науки адміністративного права, так і для практичної діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії України, Збройних Сил України та Національної поліції України.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності 12.00.07 «адміністративне право та процес; інформаційне право; фінансове право»; (081 – «Право»), робота пройшла належну апробацію. Дисертація є кваліфікованою, завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично

і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Отже, дисертація відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Стрельченко Анатолій Миколайович заслуговує на присудження ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право та процес; інформаційне право; фінансове право».

Офіційний опонент:

**доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Державного торговельно-економічного університету,
кандидат юридичних наук, доцент**

Анна ГУРЖІЙ

Підпис	<i>А. Гуржій</i>	засвідчую
Начальник відділу кадрів	<i>А. Шевченко</i>	